

Ľudská bezpečnosť a regionálna integrácia v južnej Afrike: prípad Juhoafrického rozvojového spoločenstva

3

Autor: Ivan LUKÁŠ

Oponent: Michal DUBEŇ

Úvod

Oblasť tradičnej bezpečnosti – tradične nekonfliktné vzťahy

Tradičné verzus nové prístupy k oblasti bezpečnosti – regionálna integrácia a „nová bezpečnostná agenda“

Mnohé tváre hrozieb ľudskej bezpečnosti

Regionálny rozmer ľudskej bezpečnosti

Množstvo slov, málo činov

Trochu svetla v tmavom tneli

Implikácie pre Slovensko

Úvod

Zmyslom môjho príspevku je upriamenie pozornosti na narastajúcu dôležitosť ľudskej bezpečnosti v porovnaní s bezpečnosťou tradičnou. Zároveň vyzdvihujem regionálny rozmer tejto problematiky a stanovisko Európskej únie k integračným zoskupeniam v rozvojovom svete, ktorých hlavným poslaním by malo byť práve riešenie otázok ľudskej bezpečnosti.

Problém demonštrujem analýzou prípadovej štúdie Juhoafrického rozvojového spoločenstva (*South African Development Community* – SADC). Najprv objasním situáciu v oblasti tradičnej bezpečnosti a definujem región z hľadiska typológie bezpečnostných komplexov. To znamená posúdenie medzištátnych vzťahov v regióne a pravdepodobnosti riešenia konfliktov vojenskými prostriedkami, teda či sa jedná o konfliktnú formáciu, bezpečnostný režim alebo spoločenstvo.

Táto úroveň analýzy je nevyhnutným úvodom do problematiky. Keby sme však zostali len pri nej, odhaliť problémy bezpečnosti v regióne by sa nám nepodarilo.

V súlade s celosvetovými trendmi dochádza v regióne k novému vnímaniu hrozieb. Tento posun v prístupe k bezpečnostným otázkam si vyžaduje nové metódy riešenia, tzv. holistický prístup k bezpečnostným problémom. Ako ohrozenie bezpečnosti sú vnímané hrozby, ktoré nepramenia z úrovne medzivládnych vzťahov, ale zo strany rozličných neštátnych aktérov.

Čo sa týka subsaharskej Afriky, spektrum týchto hrozieb je až príliš pestré. Výcvikové tábory lokálnych teroristických skupín, z ktorých mnohé sú/boli naviazané na medzinárodné teroristické siete ako napr. al-Káida, boli identifikované v západnej a východnej Afrike, predovšetkým v oblasti afrického rohu. Dokonca už aj na pobreží Kene bolo pred rokom odhalených 17 mobilných teroristických výcvikových táborov. Čo sa obchodu s drogami týka, stala sa subsaharská Afrika za posledných 15 rokov „otáčavým dverami“ v obchode s heroínom z Ázie a kokaínom z Latinskej Ameriky. Ako tranzitné oblasti sú používané predovšetkým východné pobrežie Afriky a oblasť guinejského zálivu. Ba čo viac, niektoré kartely z Kolumbie presúvajú celú svoju logistiku do západnej Afriky! Čo sa týka migrácie, stále viac a viac nelegálnych migrantov v západnej EÚ pochádza z čiernej Afriky: väčšinou zo západnej, ale sú medzi nimi už aj občania KDR.

Všetky tieto bezpečnostné problémy: teroristi, obchod s drogami a nelegálna migrácia majú dva spoločné menovatele. Ich príčinou je destabilizácia a slabý rozvoj Afriky v dôsledku chudoby, nedostupnosti potravín, nepriazne počasia, chorôb, nedostatku zdrojov atď. a zároveň sa vo svojich dôsledkoch priamo týkajú európskej (a teda slovenskej) a svetovej bezpečnosti. Ich riešenie zároveň nie je možné na základe tradičných prístupov. V oboch častiach svojho príspevku analyzujem integračné mechanizmy v spoločenstve, ktoré je predmetom mojej prípadovej štúdie a ich dopad na riešenie bezpečnostných otázok.

V závere upriamim pozornosť na stanovisko medzinárodného spoločenstva (obzvlášť EÚ) k regionálnym integračným zoskupeniam, z čoho potom vyplývajú príslušné záväzky pre SR.

Oblasť tradičnej bezpečnosti – tradične nekonfliktné vzťahy

Pôvod regionálneho bezpečnostného komplexu¹ v južnej Afrike leží v ustanovení skupiny Štátov frontovej línie (*Front Line States – FLS*) v roku 1974, ktorej cieľom bolo koordinovať postup voči minoritnému bielemu režimu v Rodézii, neskôr voči apartheidu v Južnej Afrike. Toto obdobie bolo charakterizované extrémnou polarizáciou v regióne, ktorá vrcholila v čase, podľa terminológie vtedajšej vlády apartheidu, „totálneho útoku a totálnej stratégie“ od

¹Regionálny bezpečnostný komplex je taká skupina jednotiek, ktorých hlavné procesy sekuritizácie a desekuritizácie sú navzájom tak späté, že ich bezpečnostné problémy nemôžu byť zmysluplne analyzované izolovane [1, s. 491].

konca sedemdesiatych rokov. Táto paradigma bola prvotným dôvodom pre „extrémnu, široko-spektrálnu sekuritizáciu zatieňujúcu dokonca i doktrínu studenej vojny na Západe a Východe, s ohľadom na to, aké množstvo prostriedkov mohlo byť vložených do jedinej mega-sekuritizácie s totálnymi implikáciami“ [1, s. 236].

Z hľadiska teórií regionálnych bezpečnostných komplexov to bola teda typická konfliktná formácia.

V roku 1994 sa Juhoafrická republika po prevzatí moci ANC (*African National Congress*) stala členom SADC, FLS bolo rozpustené, respektíve pretransformované do štruktúr SADC, čím zároveň došlo k prepojeniu ekonomickej a bezpečnostnej sféry v rámci jednej inštitúcie. Tieto udalosti samozrejme znamenali dramatický prelom v bezpečnostnej štruktúre regiónu. Pôvodná logika bezpečnostných vzťahov zanikla a v regióne zavládli očakávania mieru a stability. Juhoafrický regionálny bezpečnostný komplex sa tak značne rýchlo začal meniť z konfliktného režimu na bezpečnostný režim².

Vyjadrením týchto zmien potom bolo založenie Orgánu pre politiku, obranu a bezpečnosť (*Organ on Politics, Defence and Security* – OPDS) v rámci štruktúr SADC na summite v Gaborone v roku 1996. Toto všetko viedlo k „vytvoreniu ambiciózneho bezpečnostného režimu s potenciálom spoločného konania, kolektívnej bezpečnosti a mierotvorby“ [1, s. 235]. Základnými úlohami OPDS ako piliera integrácie v oblasti bezpečnosti boli, ako už aj názov napovedá, väčšia koordinácia na politickej úrovni, mierotvorba (*peace-making*), prevencia a riešenie konfliktov a snaha o integráciu v bezpečnostnej sfére.

Jeho činnosť bola zo začiatku poznačená nezhodami. Išlo predovšetkým o rozdielne chápanie jeho fungovania a teda okrem iného aj nezhody pri vysielaní vojsk spoločenstva do krízových oblastí. Kým podľa prezidenta Zimbabwe Mugabeho mal tento orgán rozsiahle právomoci pre intervencie v domácich konfliktoch, podľa Nelsona Mandelu to bol iba poradný orgán, ktorý mal problémy riešiť predovšetkým pomocou politických prostriedkov.

V roku 2001 došlo na výnimočnom summite v Blantyre k významnej reforme, kedy bol Orgán pre politiku, obranu a bezpečnosť plne podriadený štruktúram SADC. Od tejto reformy je orgán zodpovedný hlavám štátu a nie predsedovi orgánu, ktorým bol po celý čas od ustanovenia orgánu Robert Mugabe [4, s. 297].

²Najzákladnejšie členenie definuje konfliktnú formáciu ako vzorec bezpečnostnej vzájomnej závislosti charakterizovaný obavami z vojny a očakávaním použitia násilí v politických vzťahoch. Bezpečnostný režim je taká štruktúra vzájomnej bezpečnostnej závislosti, ktorá je formovaná strachom z vojny a očakávaním použitia násilí v politických vzťahoch. Zároveň ale sú tento strach a očakávania regulované dohodnutými pravidlami správania a predpokladom, že tieto pravidlá budú dodržiavané [1, s. 489, 491].

Podstatným je zavedenie predsedníctva tohto orgánu na princípe trojky, t. j. jeho vedenie pozostáva z predchádzajúceho, súčasného a nasledovného predsedu (obvykle prezidenti členských štátov). Toto je vítaný krok, nakoľko omnoho viac redukuje možnosť zneužívať toto teleso pre individuálne potreby jednotlivých štátov. Až do spomenutej reformy bol orgán vlastne v „zajatí“ prezidenta jediného štátu. Summit tiež venoval veľkú pozornosť otázke použitia sily pri riešení konfliktov a zdôraznil dôležitosť mierových prostriedkov [8, s. 5].

Najnovšou iniciatívou pre zlepšenie funkčnosti tohto orgánu a celkovej bezpečnostnej situácie a spolupráce v regióne je Strategický indikatívny plán pre orgán pre politiku, obranu a bezpečnosť (*The Strategic Indicative Plan for the Organ on Politics, Defence and Security* – SIPO) a naň nadväzujúci Pakt vzájomnej obrany (*Mutual Defence Pact* – MDP) z roku 2003. Tento plán zdôrazňuje „regionálnu koordináciu a kooperáciu v oblasti bezpečnosti a obrany a ustanovenie patričných mechanizmov za týmto účelom.“ Zároveň uznáva potrebu „vybudovať kolektívnu bezpečnostnú kapacitu a uzavrieť vzájomný obranný pakt ako odpoveď na vonkajšie bezpečnostné hrozby [8, s. 7].“ Pakt vzájomnej obrany (MDP) je potom chápaný ako kolektívna bezpečnostná stratégia, a jeho úlohou je: 1. zabrániť členským štátom, aby podporovali nepriateľské akcie na teritóriách toho druhého; 2. viesť štáty k vzájomnej podpore v prípade konfliktu, pričom článok 13 MDP zabezpečuje, že členské štáty nebudú navzájom voči sebe používať vojenské prostriedky [8, s. 9].

Z doposiaľ uvedeného vyplývajú dva dôležité závery. Čo sa typológie regiónu týka, môžeme ho označiť za fungujúci bezpečnostný režim s výrazným smerovaním do stavu bezpečnostnej komunity³. Štruktúra vzájomnej bezpečnostnej závislosti medzi členskými štátmi nie je formovaná strachom z vojny a očakávaním použitia násilia v politických vzťahoch. Jediné dva významnejšie konflikty, ktoré mali medzištátnu povahu a bola v nich použitá vojenská sila, neboli tradičnými medzištátnymi konfliktami. JAR v Lesothe zasiahla z dôvodov stabilizácie krajiny a podľa všetkého na pozvanie tamojšej vlády. V prípade občianskej vojny v Konžskej demokratickej republike zasiahli Angola, Zambia a Zimbabwe na podporu vládneho režimu Laurenta Kabilu. Uganda a Rwanda naproti tomu v druhej fáze vojny prešli od podpory vládneho režimu k podpore povstaleckých jednotiek.

³Bezpečnostné spoločens-tvo je taký vzorec bezpečnostnej vzájomnej závislosti, v ktorom entity neočakávajú alebo sa nepripravujú na použitie sily pri riešení politických problémov [1, s. 491].

Toľko lekcie z obdobia po páde apartheidu. Pohľad na súčasnú situáciu nám nedáva ani najmenší dôvod predpokladať vypuknutie vojnového konfliktu v dôsledku zlých vzťahov medzi vládami v regióne. Šanca je v tomto prípade takmer nulová. Aj z formálneho hľadiska a s ohľadom na formulácie v SIPO a naň nadväzujúceho MDP z roku 2003 (pozri vyššie) sa región zaraďuje do stavu bezpečnostného spoločenstva.

Tradičné verzus nové prístupy k oblasti bezpečnosti – regionálna integrácia a „nová bezpečnostná agenda“

Tradičný, na štát zameraný prístup k bezpečnostným otázkam je ovplyvnený realistickou školou medzinárodných vzťahov, ktorá chápe bezpečnosť ako absenciu hrozby zo strany iných štátov. Medzinárodný systém je podľa tohto prístupu anarchický a dominuje v ňom sila. Bezpečnostná agenda je potom výlučne v kompetencii tzv. sekurokratov (*securocrats*), t. j. vojska a polície.

Takýto prístup však nezodpovedá najväznejším problémom súčasnosti. Ako sme ukázali, hrozba medzištátneho vojenského konfliktu v regióne je relatívne nízka. Ďaleko väčší problém napopak predstavujú jednak rozliční neštátni aktéri, akými sú napríklad gerilové hnutia, jednak množstvo tzv. nevojenských bezpečnostných hrozieb v regióne: pandémie AIDS či malárie, nepriaznivé klimatické podmienky, migrácia z chudobnejších krajín do bohatších, dramatický vzrast obchodu s drogami, vysoká kriminalita, veľký populačný rast vysoko presahujúci rast ekonomický, environmentálna degradácia, predovšetkým deforestácia a dezertifikácia, alebo potravinová bezpečnosť.

Toto všetko sú výzvy, ktoré vyžadujú nové prístupy a riešenia viac zamerané na spoločnosť (*people-centred security approach*) a zároveň ďaleko viac integračných snáh. Zároveň to poukazuje na nový koncept tzv. ľudskej bezpečnosti (*human security*) stojaci proti klasickému chápaniu štátnej bezpečnosti (*state security*). Znamená, že bezpečnosť neštátnych aktérov by mala byť braná rovnako vážne ako bezpečnosť samotného štátu. Teda obrana individua už nie je určovaná len zachovaním celistvosti štátu ako politickej entity, ale aj existenciou osobného blaha a kvality života. Je zrejmé, že práve hrozby definované týmto prístupom k bezpečnosti

vyžadujú koordinovaný prístup angažovaných vládnych aj nevládných aktérov.

Podľa niektorých autorov [9] sú ponuky industrializovaných/rozvinutých krajín na rozšírenie regionálnej kooperácie v posledných rokoch motivované práve obavami z neklasických bezpečnostných hrozieb. Ako príklad môžeme uviesť regionálne zoskupenie NAFTA, alebo európske snahy o dohody so štátmi Stredomoria [9, s. 122]. Je to najmä oficiálna rozvojová pomoc, ktorá stále viac začína operovať s pojmom ľudskej bezpečnosti pri formulovaní svojich prístupov k rozvojovým regiónom, pričom obzvlášť japonská vláda v tomto smere vyniká.

Mnohé tváre hrozieb ľudskej bezpečnosti

V juhoafrickom regióne niet jedinej krajiny, ktorá by nejakým spôsobom nebola dotknutá aspoň jednou z výziev spomenutých v úvode tejto kapitoly.

Malawi môže byť veľmi názorným príkladom, aké dramatické rozmery môžu hrozby ľudskej bezpečnosti nadobudnúť. K novembromu 2005 tam bolo päť miliónov ľudí odkázaných na potravinové zásoby z darcovských krajín. V južnej oblasti na hranici s Mozambikom je zároveň 29 % obyvateľstva infikovaných vírusom HIV. Tento stav ešte viac zhoršuje schopnosť roľníkov postarať sa o úrodu, čo v konečnom dôsledku prispieva k ďalšiemu rozširovaniu hladu v krajine. Táto smrteľná kombinácia hladu a HIV dala dokonca vznik konceptu „nového variantu hladu“.

Pandémia AIDS má potenciál nahlodať samotné štruktúry štátu. Zdravotnícky systém sa rozpadá, čiastočne vďaka chorobe a čiastočne vďaka „odlivu mozgov“ do rozvinutých krajín. Tak isto dochádza vďaka chorobe k veľkým úbytkom personálu v armáde a polícii. V marci 2003 jeden z malawijských generálov verejne oznámil, že sila jednotiek bola zredukovaná o 40%! Schopnosť zabezpečiť národnú bezpečnosť štátu je tak vážne narušená [10]. Podobným problémom, i keď nie v tak vypuklej miere ako Malawi, čelí ďalších minimálne päť krajín spoločenstva. Okrem týchto notoricky známych problémov prichádzajú hrozby pre ľudskú bezpečnosť často z nečakaných smerov.

Zlý stav školského systému a nedostupnosť vzdelania v Angole má za následok veľkú kriminalitu mladistvých predovšetkým

v hlavnom meste Luande, ktorého bezpečnostná situácia vyvoláva veľké obavy. Národná polícia v KDR nie je schopná plniť svoje základné funkcie a obyvateľstvo sa tak nemá na koho obrátiť pri obrane svojich práv a bezpečnosti. Politické nezhody medzi stranami reprezentujúcimi pevninskú časť Tanzánie a autonómnou oblasťou Zanzibar priamo prispeli k ohrozeniu ľudskej bezpečnosti, čo sa najdramatickejšie prejavilo smrťou viac ako tridsiatich ľudí v dôsledku nepokojov po zmanipulovaných voľbách v roku 2000. V Zambii, kde takmer 70 percent obyvateľstva žije v extrémnej chudobe, predstavuje táto tichú hrozbu ľudskej bezpečnosti. Sprievodné znaky chudoby, ako sú hlad, nezamestnanosť a negratnosť, predstavujú v spojení s pandémiou AIDS potenciálne výbušnú situáciu a hrozbu pre stabilitu v krajine. Žiaľbohu ani na jednom z týchto frontov sa zatiaľ nepodarilo úspešne čeliť problémom.

Regionálny rozmer ľudskej bezpečnosti

Vzhľadom na povahu hrozieb pre ľudskú bezpečnosť je viac než zrejmé, že úspešne im čeliť si vyžaduje kontinentálny, resp. regionálny prístup. Skôr než sa sústreďovať na jednotlivé krajiny by bolo omnoho žiaducejšie pri riešení problémov netradičných hrozieb zamerať sa na tzv. zóny konfliktu. Väčšina netradičných hrozieb, tak ako boli vymenované v úvode, presahuje hranice národných štátov a tomu musí zodpovedať aj prístup k nim. Toto zároveň poukazuje na zásadnú úlohu, ktorú by v tejto oblasti mali zohrávať rozličné nevládne organizácie slúžiace ako médium pre aplikáciu oficiálnej rozvojovej pomoci medzinárodného spoločenstva.

Na pôde dvoch najdôležitejších celoafrických multilaterálnych fór pre otázky bezpečnosti – AÚ a NEPAD⁴ – došlo k uznaniu problému ľudskej bezpečnosti a potreby zmeny prístupu pri jej riešení. K rovnakému obratu došlo aj v SADC v rámci jeho OPDS/SIPO (viď vyššie). V tomto dokumente sa výslovne uvádza potreba partnerstva a kooperácie pri riešení problémov ohrozujúcich štátnu, ale aj ľudskú bezpečnosť. Výslovne sa tu uvádzajú hrozby v súvislosti s organizovaným zločinom, návalmi utečencov, konzumáciou drog či pandémiou AIDS [12].

Z hľadiska jednotlivých národných štátov je otázka ľudského prístupu k bezpečnosti najmarkantnejšie vyjadrená v Bielej knihe

⁴Nové partnerstvo pre rozvoj v Afrike (*New Partnership for Africa's Development* – NEPAD) bolo založené v októbri 2001 ako celoafrické multilaterálne fórum pre riešenie politických, ekonomických, sociálnych a bezpečnostných problémov kontinentu – pozn. aut.

obrany juhoafrickej vlády, kde stojí, že pojem národnej bezpečnosti bol rozšírený a zahŕňa už aj „otázky politické, ekonomické, sociálne a environmentálne“ (cit. in [5, s. 3]).

Množstvo slov, málo činov

Žiaľbohu sa však, tak ako v prípade ekonomickej spolupráce, jedná zatiaľ predovšetkým o množstvo konvencií, memoránd, vyhlásení a protokolov bez vážnejších praktických dôsledkov. Ako upozorňuje Frederick Mutesa, „skutočnou výzvou je v súčasnosti prenesenie globálnych názorov o ľudskej bezpečnosti do národných programov jednotlivých štátov“ [6, s. 28].

To sa však nezdá byť jednoduchou úlohou. Praktická aplikácia týchto myšlienok často naráža na odpor oficiálnych predstaviteľov a ich blízkeho okruhu spolupracovníkov. Toto je často motivované jednoducho neznalosťou takýchto konceptov a zažitou kultúrou neformálnych prístupov k správe a vláde, tak typickou pre africké štáty. Ako poznamenáva Kellie Conteh, „je všeobecne známe, že v mnohých rozvojových krajinách je základnou charakteristikou oficiálnych predstaviteľov skôr korupcia, než chápanie systematického prístupu k riešeniu problémov.“ Takéto prístupy často presahujú ich možnosti a sú vnímané ako ohrozenie ich privilegovaných pozícií [5].

Trochu svetla v tmavom tuneli

Za pomerne úspešnú možno označiť činnosť Medzištátneho výboru pre obranu a bezpečnosť (*Inter-state Defence and Security Committee – ISDSC*), jediného orgánu, ktorý zostal z bývalého FLS v oblasti koordinácie obrany a bezpečnosti. Zabezpečuje predovšetkým vojenské a mierotvorné tréningy, výmenu informácií o nelegálnom pohybe tovarov, zbraní, drog a ľudí [7, s. 7]. Činnosť Juhoafrickej organizácie pre regionálnu spoluprácu policajných náčelníkov (*Southern African Regional Police Chiefs Co-operation Organisation – SARPPCO*) so sídlom v Harare, ktorej úlohou je boj s organizovaným zločinom a spolupráca v oblasti migrácie, tiež zaznamenala isté, i keď zatiaľ len skromné úspechy [2, 3].

Ako teda vidíme, výzvy, ktorým juhoafrický región v súčasnosti čelí, nemajú s tradičnými vojenskými rozbrojmi medzi štátmi veľa spoločného.

Kľúčovým je pochopenie nadnárodnej dimenzie problematiky. Len v ojedinelých prípadoch má zmysel zamerať sa pri riešení toho-ktorého problému na jediný štát ako relevantnú jednotku analýzy. Väčšina spomenutých výziev presahuje vo svojich príčinách a dôsledkoch hranice národných štátov a preto ich zvládnutie vyžaduje holistický prístup na rozličných úrovniach regiónu.

Ziaľbohu zatiaľ zostávajú iniciatívy v tomto smere vo väčšine prípadov, snád' okrem činnosti ISDCS a SARPCCO, len na papieri a na úrovni „pevných odhodlaní“ formulovaných na rozličných diskusných fórach, čo je jav myslím veľmi typický pre africkú politiku. Na druhej strane je dobrým znamením, že si oficiálni predstavitelia začínajú byť aspoň vedomí daných problémov a navzájom o nich diskutujú, čo môže byť prísl'ubom k reálnym činom v budúcnosti.

Implikácie pre Slovensko

Vzhľadom na stále väčší tlak zo strany EÚ na nové členské štáty, aby formulovali koherentnú zahraničnú politiku vo vzťahu k rozvojovému svetu, je v súčasnosti nutné zaujať k jeho problémom jasné stanovisko. SR ako krajina, ktorá sa z prijímateľa rozvojovej pomoci stala jej darcom musí na základe tohto stanoviska presne formulovať svoju zahraničnú a rozvojovú politiku voči Afrike v súlade s prístupom únie. EÚ si pri svojich jednaniach a prístupe k africkému kontinentu ako partnerov v súčasnosti väčšinou nevyberá jednotlivé krajiny, ale integračné zoskupenia z jednotlivých regiónov. Najnovšou iniciatívou v tomto smere sú Európske partnerské dohody (*European Partnership Agreement – EPA*) prijaté v rámci dohody z Cotonou⁵, kde ako partneri vystupujú EÚ a jednotlivé integračné zoskupenia. Z tohto dôvodu musí SR dôkladne naplniť regionálny rozmer svojej zahraničnej rozvojovej politiky.

Aj otázky bezpečnosti a prístup k ich riešeniu by mala SR teda chápať v rámci tejto regionálnej dimenzie. Z mojej štúdie vyplýva, ktorým smerom by sa mala orientovať slovenská zahraničná

⁵Dohoda z Cotonou (*Cotonou Agreement*) prijatá v roku 2000 je zmluvou medzi členskými štátmi Európskej únie na jednej strane a krajinami afrického, karibského a pacifického priestoru, tzv. ACP krajiny na strane druhej. Cieľom je podpora ekonomického, kultúrneho a sociálneho rozvoja krajín ACP, čím sa má prispieť k mieru a bezpečnosti a stabilnému, demokratickému politickému prostrediu v týchto štátoch. Snahou je tiež postupné zapojenie krajín APC do globálnej ekonomiky. Dohoda z Cotonou nadväzuje na štyri tzv. Konvencie z Lomé (*Lomé conventions I, II, III, IV*), ktoré boli postupne prijímané od roku 1974. Text zmluvy z Cotonou in [13] – pozn. aut.

pomoc, resp. spolupráca s juhoafrickým regiónom, z ktorého napríklad Mozambik je našou prioritnou krajinou.

Predovšetkým je potrebné posilňovať súčasné a podporovať tvorbu nových regionálnych mechanizmov, ktorých úlohou by malo byť riešenie otázok ľudskej bezpečnosti v regióne. Samozrejme, že rozvojová spolupráca zameraná na jednotlivé štáty zohráva aj naďalej veľkú úlohu. Zostať len pri nej však znamená vopred odsúdiť na neúspech snahu o stabilizáciu regiónu, keďže, ako som už zdôraznil, vo väčšine prípadov nemá zmysel sa zameriavať pri riešení problémov ľudskej bezpečnosti na jediný štát ako relevantnú jednotku analýzy.

ZDROJE:

- [1] Buzan, Barry – Waever, Ole: *Regions and powers – The structure of International Security*, Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press 2002.
- [2] Cilliers, Jakkie: *Consolidating Africa's Regions*, African Security Review Vol 10 No 1, Institute for Security Studies 2001, <http://www.issafrica.org/Pubs/ASR/10No1/Cilliers.html>, 28. 4. 2005.
- [3] Gastrow, P: *The SADC region – a common market for criminals?* African security review, vol 10, No 4, <http://www.issafrica.org/Pubs/ASR/10No4/Gastrow.html>, 28. 4. 2005.
- [4] Khadiagala, G. M. (ed.): *African foreign policies, Power&process*, Lynne Rienner Publishers 2001.
- [5] Lala, Anicia – Fitz-Gerald, M. Ann (ed.): *Providing Security for People*, Global Facilitation Network for Security Sector Reform, United Kingdom 2003, http://www.gfn-ssr.org/ebooks_pages.cfm?b=1&id=9&p=9, 24. 12. 2005.
- [6] Muloongo, K. – Kariri, J. (ed.): *The many faces of human security*, Institute for Security Studies: Pretoria 2005.
- [7] Nieuwkerk, Anthoni van: *Regionalism into Globalism? War into Peace? SADC and ECOWAS compared*, African Security Review, Vol 10 No 2, <http://www.issafrica.org/Pubs/ASR/10No2/Vannieuwkerk.html>, 18. 5. 2005.
- [8] Ngoma, Naison: *SADC: Towards a security community?*, African security Review, vol 12, No 3 2003, stiahnuté 18. 5. 2005.
- [9] Ravenhill, John: *Global Political Economy*, Oxford University Press: 2005.
- [10] SouthScan, <http://www.allafrica.com>, 1. 11. 2005.
- [11] *SADC Today* 2004, vol. 7, No. 4, Oct. 2004, <http://www.sardc.net/Editorial/sadctoday/>, 17. 4. 2005.
- [12] *Strategic Indicative Plan for the Organ on Politics, Defence and Security Cooperation (SIPO)*, <http://www.sadc.int/english/documents/sipo/index.php>, 20. 5. 2005.
- [13] *The Cotonou Agreement*, http://europa.eu.int/comm/development/body/cotonou/agreement_en.htm, 20. 5. 2005.